

Wybrane zagadnienia odpowiedzialności karnej lekarza w medycynie perinatalnej

Selected criminal code issues related to liability of medical
professionals in the area of perinatology

© GINEKOLOGIA I POŁOŻNICTWO 1 (3) 2007

Artykuł poglądowy/Review article

STEFAN JAWORSKI

Ośrodek: Klinika Ginekologii Akademii Medycznej w Białymstoku
Kierownik Kliniki Ginekologii: prof. dr hab. Piotr Knapp

Adres do korespondencji/Address for correspondence
Klinika Ginekologii Akademii Medycznej w Białymstoku
ul. M. Skłodowskiej-Curie 24 B
15-276 Białystok

Statystyka/Statistic

Liczba słów/Word count	3653/4273
Tabele/Tables	0
Ryciny/Figures	0
Piśmiennictwo/References	14

Received: 10.02.07
Accepted: 28.02.07
Published: 05.03.07

Streszczenie

Wzrastająca liczba procesów przeciwko lekarzom oskarżonym o popełnienie błędu lekarskiego wskazuje na konieczność zapoznania się z przepisami prawa regulującymi odpowiedzialność karną lekarza za popełnione błędy w procesie diagnostyczno leczniczym. W pracy omówiono wybrane zagadnienia prawa karnego związane z działaniami lekarskimi w perinatologii.

Słowa kluczowe: błąd lekarski, odpowiedzialność karna lekarza

Abstract

The increasing number of medical malpractice lawsuits suggests the need to learn the law regulating criminal liability of medical professionals for errors made during a process of diagnosis and treatment. This paper discusses selected criminal code issues related to medical activities in the area of perinatology.

Key words: medical error, doctor's criminal liability

Na wstępie rozważań zagadnień prawnych dotyczących perinatologii należy wskazać źródła prawa regulujące kwestie odpowiedzialności lekarzy:

Odpowiedzialność karna – Ustawa z dnia 06.06.1997r. Kodeks karny Dz.U. z dnia 02.08.1997r. nr 128 poz. 840 z późn. zm. [1]

- Art. 152 kk – przerwanie ciąży za zgodą
- Art. 153 kk – przerwanie ciąży bez zgody
- Art. 154 kk – śmierć kobiety ciężarnej
- Art. 155 kk – nieumyślne spowodowanie śmierci
- Art. 156 kk – ciężki uszczerbek na zdrowiu
- Art.157a kk – uszkodzenia prenatalne
- Art.160 kk – narażenie na niebezpieczeństwo
- Art. 192 kk – zabieg leczniczy bez zgody

PRZYSIEGA HIPOKRATESA

W przysiędze Hipokratesa zawarte zostało prawo do ochrony życia poczętego. Zgodnie z jej treścią osoba zajmująca się leczeniem przysięgała „*stosować zabiegi lecznicze wedle swych możliwości i rozeznania ku pożytkowi chorych, broniąc ich od uszczerbku i krzywdy. Nikomu nawet na żądanie nie dawać śmiertelnej trucizny, ani nikomu jej nie doradzać, podobnie nie dawać nigdy niewieście środka poronnego. W czystości i powinności zachować życie swoje i sztukę swoją.*” [2,3]

DEKLARACJA GENEWSKA

W deklaracji Genewskiej z roku 1983 wskazano, że lekarz obowiązany jest do „*zachowania najwyższego szacunku dla życia ludzkiego od jego początku, i nawet pod wpływem groźby nie może użyć swojej wiedzy lekarskiej przeciwko prawom ludzkości*” [4].

KODEKS ETYKI LEKARSKIEJ

Kodeks etyki lekarskiej zmieniony na VII Krajowym Zjeździe Lekarzy w Warszawie w 2004r. zawiera przyrzeczenie lekarskie składane przez każdego lekarza w chwili otrzymania dyplomu lekarza, którego treść jest następująca: [5]

„*Przyjmuję z szacunkiem i wdzięcznością dla moich Mistrzów nadany mi tytuł lekarza i w pełni świadomy związanych z nim obowiązków przyrzekam:*

- *obowiązki te sumiennie spełniać;*
- *służyć życiu i zdrowiu ludzkiemu;*
- *według najlepszej mej wiedzy przeciwdziałać cierpieniu i zapobiegać chorobom, a chorym nieść pomoc bez żadnych różnic, takich jak: rasa, religia, poglądy polityczne, stan majątkowy i inne, mając na celu wyłącznie ich dobro i okazując należyty im szacunek; nie nadużywać ich zaufania i dochować tajemnicy lekarskiej nawet po śmierci chorego;*
- *strzec godności stanu lekarskiego i niczym jej nie splamić, a do kolegów lekarzy odnosić się z należyłą im życzliwością, nie podważając zaufania do*

As an introduction to the discussion of legal issues pertaining to perinatology the legal sources, regulating medical liability, should be identified:

Criminal liability – Act from 06.06.1997 Criminal Code, published in Legal Journal – Dziennik Ustaw – on 02.08.1997 no. 128 item 840 with subseq. changes [1]

- Art. 152 kk (criminal code) – abortion with patient's consent
- Art. 153 kk – abortion without patient's consent
- Art. 154 kk – death of a pregnant woman
- Art. 155 kk – accidentally causing death
- Art. 156 kk – severe health impairment
- Art.157a kk – prenatal impairments
- Art.160 kk – risk exposure
- Art. 192 kk – medical treatment without consent

THE HIPPOCRATIC OATH

The Hippocratic oath includes the right to protect life from its conception. According to the oath, a medical professional have sworn to "apply therapeutic measures for the benefit of the sick according to my ability and judgment; I will keep them from harm and injustice. Will neither give a deadly drug to anybody who asked for it, nor will I make a suggestion to this effect. Similarly I will not give to a woman an abortive remedy. In purity and holiness I will guard my life and my art." [2,3]

GENEVA DECLARATION

The Geneva Declaration of 1983 emphasizes, that a physician is obligated to "maintain the utmost respect for human life from the time of conception even under threat, will not use his medical knowledge contrary to the laws of humanity" [4]

CODE OF MEDICAL ETHICS

The Code of Medical Ethics, modified on the VII National Meeting of Physicians in Warsaw in 2004, includes a doctor's oath sworn by every medical doctor upon the receipt of a diploma, containing the following: [5]

"With respect and gratitude to my Teachers I hereby accept the title of medical doctor, bestowed upon me, and fully aware of the associated responsibilities I hereby swear to:

- *conscientiously fulfill these responsibilities;*
- *serve human life and health;*
- *to the best of my knowledge prevent pain and disease, bring aid to the ailing without discrimination as to their race, religion, political views, finances and other, mindful only of their wellbeing and treating them with due respect; not abuse their trust and maintain medical confidentiality even after the patient's death;*
- *guard the dignity of the medical profession, not disgracing it in any way, treat fellow doctors with due kindness, without undermining trust in them, yet acting without prejudice, guided by the patients wellbeing;*

nich, jednak postępując bezstronnie i mając na względzie dobro chorych;

- *stale poszerzać swą wiedzę lekarską i podawać do wiadomości świata lekarskiego wszystko to co uda mi się wynaleźć i udoskonalić”.*

Wskazane regulacje prawne nakładają na każdego lekarza obowiązek postępowania medycznego zgodnie ze sztuką lekarską, jak i obowiązującymi przepisami prawnymi, aby nie narazić się na popełnianie błędów w procesie leczniczym, a tym samym na odpowiedzialność karną, cywilną i zawodową. Podstawową zasadą jest dokładne informowanie pacjentek o planowanym postępowaniu diagnostycznym i leczniczym.

Zgodnie z artykułem 38 Kodeksu Etyki Lekarskiej:

1. Lekarz powinien z poczuciem szczególnej odpowiedzialności odnosić się do procesu przekazywania życia ludzkiego.
2. Lekarz powinien udzielać zgodnych z wiedzą medyczną informacji dotyczących procesów zapłodnienia oraz metod regulacji poczęć, uwzględniając ich skuteczność, mechanizm działania i ryzyko.
3. Lekarz ma obowiązek zapoznać pacjentów z możliwościami współczesnej genetyki lekarskiej, a także diagnostyki i terapii przedurodzeniowej. Przekazując powyższe informacje lekarz ma obowiązek poinformować o ryzyku związanym z przeprowadzeniem badań przedurodzeniowych.

Artykuł 39 cyt. Kodeksu stanowi, że „podejmując działania lekarskie u kobiety w ciąży lekarz równocześnie odpowiada za zdrowie i życie jej dziecka. Dlatego obowiązkiem lekarza są starania o zachowanie zdrowia i życia dziecka również przed jego urodzeniem”.

Każdy lekarz w swojej pracy narażony jest na popełnienie błędu i tylko od niego będzie zależało czy swoim postępowaniem będzie stwarzał zagrożenie dla życia i zdrowia swoich pacjentów, czy też gwarantował im bezpieczną opiekę.

BŁĄD LEKARSKI

Zgodnie z orzeczeniem Sądu Najwyższego z 1952 r. nr IK 254/52/III „**błąd lekarski jest to błędne z punktu widzenia naukowego rozpoznanie i leczenie, będące wynikiem braku wiadomości wymaganych od każdego lekarza lub braku należytej staranności, przy zachowaniu której nie nastąpiłyby skutki ujemne dla zdrowia lub życia chorego. Miernikiem zgodności postępowania lekarza ze stanem nauki powinny być aktualne wymagania wiedzy lekarskiej, możliwe do zastosowania w dostępnych lekarzowi warunkach**”. Definicja ta pozostaje w dalszym ciągu aktualna.

RODZAJE BŁĘDU LEKARSKIEGO

Można wyróżnić cztery rodzaje błędu lekarskiego: [6-10]

- błąd diagnostyczny polegający na wadliwej ocenie stanu zdrowia pacjenta i nieprawidłowym rozpoznaniu choroby, co w konsekwencji prowadzi do podjęcia nieskutecznej terapii,

- *continuously expand my medical knowledge and share with the medical community all that I succeed in discovering and perfecting”.*

The indicated legal regulations obligate every medical professional to act in accordance with the medical art as well as with the binding laws, so as not to expose oneself to the commitment of medical errors during the treatment process, and thus suffer criminal, civil and professional consequences. The basic principle is to always inform the patients of the planned diagnostic and therapeutic proceedings.

In accordance with article 38 of the Code of Medical Ethics:

1. A doctor should treat the process of human procreation with a sense of particular responsibility.
2. A doctor should provide information accurate with the current medical knowledge regarding the processes of fertilization as well as the methods of pregnancy control, considering their effectiveness, mechanism of action and associated risk.
3. A doctor has the responsibility of familiarizing the patients with the possibilities of modern medical genetics, as well as prenatal diagnostics and therapy. While relating the above information a doctor has the responsibility of informing about the risks associated with prenatal tests.

Article 39 of the Code states that "by undertaking medical actions with regard to a pregnant woman a doctor becomes responsible for the health and life of her child. For that reason, a doctor has the responsibility of maintaining the life and health of the child, also prior to its birth".

While performing their work, every doctor is at a risk of committing medical malpractice and only he/she can really decide whether their actions will pose a threat to the life and health of their patients or guarantee them safe and secure healthcare.

MEDICAL ERROR (MEDICAL MALPRACTICE)

In accordance with the verdict of the Supreme Court from 1952 no. IK 254/52/III "a medical error is an incorrect, from the scientific viewpoint, diagnosis and treatment, resulting from a lack of knowledge required of every doctor or from a lack of due care, which, when properly maintained, would prevent the occurrence of the effects unfavorable to the health or life of the patient. A (indicator) measure of the compatibility of the doctor's actions with current state of scientific knowledge should be the updated medical expertise requirements, possible to use/apply at the conditions available to the doctor". This definition continues to remain up-to-date and in effect.

TYPES OF MEDICAL ERROR

Four types of medical error may be identified: [6-10]

- diagnostic error, based on a faulty assessment of the patient's health and an incorrect diagnosis of a disease, which, in consequence, leads to implementing an inefficient therapy,

- błąd terapeutyczny polegający na stosowaniu leczenia niezgodnego z obowiązującymi zasadami,
- błąd techniczny polegający na niewłaściwym wykonaniu badania bądź zabiegu operacyjnego,
- błąd organizacyjny polegający na naruszeniu zasad ustalonej struktury organizacyjnej w ochronie zdrowia, bądź w zakładzie leczniczym oraz dotyczący kompetencji personelu medycznego i przepływu informacji.

Według Romanow A. [10] **lekarz podlega odpowiedzialności karnej w trzech przypadkach:**

1. gdy nie leczy chociaż powinien,
2. gdy leczy nie tak jak powinien,
3. gdy leczy chociaż nie powinien.

Każdy lekarz postępując w sposób podany wyżej naraża się na odpowiedzialność karną przewidzianą w art. 160 § 1, 2 i 3 kk t.j. za przestępstwo narażenia pacjenta na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia bądź uszczerbku na zdrowiu popełnionego z winy umyślnej. Jednakże przyjmuje się, iż co do istoty błąd lekarski może być popełniony jedynie z winy nieumyślnej.

Treść art. 160 kk jest następująca:

- §1. Kto naraża człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- §2. Jeżeli na sprawcy ciąży obowiązek opieki nad osobą narażoną na niebezpieczeństwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.
- §3. Jeżeli sprawca czynu określonego w §1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
- §4. Ściganie przestępstwa określonego w §3 następuje na wniosek pokrzywdzonego.

Zgodnie z art. 9 §1 kk „czyn zabroniony popełniony jest umyślnie, jeżeli sprawca ma zamiar jego popełnienia, to jest chce go popełnić albo przewidując możliwość jego popełnienia na to się godzi”. Pierwsza forma winy umyślnej nazywana jest zamiarem bezpośrednim, druga zaś zamiarem ewentualnym.

W §2 tego przepisu określono winę nieumyślną: „czyn zabroniony popełniony jest nieumyślnie, jeżeli sprawca nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywał albo mógł przewidzieć”.

Wina nieumyślna zawiera w sobie dwie formy: lekkomyślność i niedbalstwo. Lekkomyślność ma miejsce wówczas, gdy sprawca przewiduje możliwość popełnienia czynu zabronionego lecz bezpodstawnie przypuszcza, że tego uniknie. Niedbalstwo zachodzi wówczas, gdy sprawca możliwości popełnienia czynu zabronionego nie przewiduje, choć powinien i może to przewidzieć. [11]

Odpowiedzialności karnej podlega tylko taka osoba, która popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary

- therapeutic error, based on applying a treatment contrasting with the obligatory principles,
- technical error, based on incorrect performance of a medical test or a surgical procedure,
- organizational error, based on violating the principles of an existing organizational healthcare structure, or at a healthcare institution, as well as pertaining to the competence of the medical staff and the flow of information.

According to Romanow A. [10] **a doctor is subject to criminal liability in the following three situations:**

1. when he/she does not provide treatment, although he/she should,
2. when he/she treats the patient inappropriately,
3. when he/she does provide treatment, although he/she should not.

Every physician, acting in the above described manner risks criminal liability as per article 160 § 1, 2 and 3 of Criminal Code i.e. for the crime of direct and intentional exposure of a patient to the danger of loss of life or health impairment. However, it is assumed, that in essence, the medical error can only be committed unintentionally.

The following is the content of art. 160 of Criminal Code:

- §1. Anyone who exposes another person to direct danger of loss of life or health impairment will be subject to a penalty of imprisonment of up to 3 years.
- §2. If the offender was responsible for the care of the person exposed to the danger, he/she will be subject to a penalty of imprisonment from 3 months to 5 years.
- §3. If the person committing the act described in §1 or 2 acts unintentionally, he/she will be subject to a fine, limitation of freedom, or imprisonment of up to one year.
- §4. Prosecution in the crime described in §3 proceeds upon the injured person's motion.

According to art. 9 §1 of Criminal Code "a forbidden action is committed intentionally, if the offender intends to commit it, that is he/she wants to commit it, or foreseeing the possibility of it occurring agrees to it". The first form of intentional fault is referred to as direct intention, the other is called contingent (possible) intention.

In §2 of this regulation unintentional fault is described as follows: "forbidden action is committed unintentionally if the offender, not meaning to commit the wrongful action, commits it as a consequence of lack of appropriate care required in the given circumstances, even though he/she could foresee or has foreseen the possibility of committing this action".

Unintentional fault contains two aspects: recklessness and neglect. Recklessness takes place when the offender foresees the possibility of committing a forbidden action, yet, on unfounded grounds, assumes that he/she will successfully avoid it. Neglect takes place when the offender does not foresee the possibility of occurrence of the forbidden action, even though he/she should and could have foreseen it. [11]

przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia (art.1§1kk). Aby można było zatem lekarza pociągnąć do odpowiedzialności karnej należy ustalić, że jego zachowanie wyczerpało znamiona przestępstwa stypizowanego w kodeksie karnym bądź w innych ustawach przewidujących odpowiedzialność karną, który obowiązywał w chwili popełnienia tego czynu.

Przestępstwo z art. 160§2 kk może być popełnione jedynie przez osobę mającą obowiązek troszczenia się o osobę narażoną na niebezpieczeństwo, a taką osobą niewątpliwie jest lekarz w szpitalu. Przestępstwo to jest popełnione z chwilą narażenia człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia lub ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, chociażby osoba narażona nie doznała żadnej krzywdy. [12] Czyn ten może być popełniony zarówno przez działanie, jak i zaniechanie np. błędne rozpoznanie choroby i podjęcie nieskutecznej terapii bądź też niepodjęcie żadnych działań leczniczych przez lekarza wobec chorego, który w danym momencie wymaga podjęcia natychmiastowych działań leczniczych.

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE ZAGADNIENÍ ZAPŁODNIENIA

Jedno z wielu czynności leczniczych podejmowanych przez lekarza położnika dotyczy zapłodnienia. Regulacje prawne dotyczące tego odcinka pracy lekarza zawarte są w ustawie z dnia 7.01.1993r. „o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży” (Dz. U. Z 1993r. Nr 17 poz.78).

Ustawodawca w preambule tego aktu prawnego wskazał, że „życie ludzkie jest fundamentalnym dobrem człowieka, a troska o życie i zdrowie należy do podstawowych obowiązków państwa i obywatela”. Uznał również „prawo każdego do odpowiedzialnego decydowania o posiadaniu dzieci oraz prawo dostępu do informacji, edukacji, poradnictwa i środków umożliwiających korzystanie z tego prawa”.

Zgodnie z art. 1 cyt. Ustawy prawo do życia podlega ochronie, w tym również w fazie prenatalnej. Artykuł 38 pkt 2 Kodeksu Etyki Lekarskiej stanowi, że lekarz powinien udzielić zgodnych z wiedzą medyczną informacji dotyczących procesów zapłodnienia oraz metod regulacji poczęć, uwzględniając ich skuteczność, mechanizm działania i ryzyko.

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE PRZERYWANIA CIĄŻY

Ustawa „o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i dopuszczalności przerywania ciąży” w artykule 4a ust.1 dopuszcza możliwość przerywania ciąży, która może być dokonana wyłącznie przez lekarza w przypadku gdy:

1. ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej,
2. badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego

Only the person who commits the forbidden act prohibited under penalty, by the binding act when the action is committed (art.1§1 Criminal Code), is subject to Criminal liability. Therefore, in order to make the doctor criminally liable it should be established that his/her behavior has exhausted the characteristics of a typified crime as per Criminal Code or other acts that include criminal liability, effective at the time the action was committed.

The crime from art. 160§2 of Criminal Code can only be committed by an individual responsible for the care of a person exposed to danger, and a physician in a hospital is certainly such an individual. This crime is committed at the instant of exposing a person to direct danger of loss of life or a serious health impairment, even if the exposed person has not actually suffered any damage. [12] This act can be committed through both, action and neglect, for ex. erroneous diagnosis and implementation of ineffective therapy, or by taking no therapeutic action by the doctor towards a patient, who, at the given moment, requires immediate therapeutic intervention.

LEGAL REGULATIONS PERTAINING TO FERTILIZATION ISSUES

One of the multiple treatments undertaken by an obstetrician/ gynecologist pertains to fertilization. Legal regulations pertaining to this aspect of a doctor's work are contained in the act from 7.01.1993 "regarding family planning, protection of a human fetus, and the conditions of pregnancy termination" (Legal Journal from 1993 No 17 item 78).

In the preamble of this legal act, the Legislator has indicated that "human life is a fundamental human right, and the care of life and health is among the basic responsibilities of the government and the citizens". "The right of each person to a responsible decision regarding having children as well as the right to information, education, guidance and the means enabling the use of this law" were also acknowledged.

According to art. 1 of the Act, the right to life is subject to protection, including life in its prenatal phase. Article 38 item 2 of the Code of Medical Ethics states that, a doctor should provide medically accurate information regarding the processes of fertilization as well as the methods of reproduction control, including their effectiveness, mechanism of action and associated risk.

LEGAL ACTS PERTAINING TO TERMINATION OF PREGNANCY

The Act regarding "family planning, protection of human fetus and permission of pregnancy termination" in its article 4a par. 1 allows for pregnancy termination, which may be performed exclusively by a physician in a situation when:

1. the pregnancy constitutes a danger to the life or health of the pregnant woman,
2. prenatal tests or other medical indications point to a significant probability of a serious and irreversible

i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu,

3. zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

W przypadku wskazanym w pkt 2 przerwanie ciąży jest dopuszczalne do chwili osiągnięcia przez płód zdolności do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, a w przypadku z pkt. 3 jeżeli od początku ciąży nie upłynęło więcej niż 12 tygodni. Kiedy podstawę do przerywania ciąży stanowi zagrożenie dla życia matki bądź ciężkie i nieodwracalne upośledzenie płodu lub nieuleczalna choroba zagrażająca jego życiu przerwanie ciąży może być dokonane przez lekarza jedynie w szpitalu po stwierdzeniu tych okoliczności przez innego lekarza niż dokonującego zabiegu, chyba że ciąża zagraża bezpośrednio życiu kobiety. W przypadku ciąży pochodzącej z przestępstwa po stwierdzeniu tego faktu przez prokuratora można przeprowadzić zabieg również w gabinecie prywatnym odpowiednio do tego przystosowanym.

Ważnym elementem dokonania zabiegu przerywania ciąży jest przewidziane w art. 4a ust. 4 cyt. Ustawy; uzyskanie zgody kobiety. W przypadku małoletniej lub kobiety ubezwłasnowolnionej całkowicie wymagana jest pisemna zgoda jej przedstawiciela ustawowego. W przypadku małoletniej powyżej 13 roku życia wymagana jest również pisemna zgoda tej osoby, a poniżej 13 roku życia zgoda sądu opiekuńczego, a małoletnia ma prawo do wyrażenia własnej opinii. Zgoda na zabieg jest również wymagana od kobiety ubezwłasnowolnionej całkowicie, chyba że nie pozwala na to stan jej zdrowia psychicznego. W razie braku zgody przedstawiciela ustawowego, do przerywania ciąży wymagana jest zgoda sądu opiekuńczego.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 22 01.1997r. w sprawie kwalifikacji zawodowych lekarzy, uprawniających do dokonania przerywania ciąży oraz stwierdzenia przestępstw uzasadniających dokonanie takiego zabiegu określonych w art. 4a ust. 1 pkt. 1 i 2 ustawy o planowaniu rodziny, przerywania ciąży może dokonać lekarz posiadający:

- pierwszego stopnia specjalizację w zakresie położnictwa i ginekologii,
- tytuł specjalisty w zakresie położnictwa i ginekologii.

Lekarz odbywający szkolenie specjalizacyjne, w celu uzyskania pierwszego stopnia specjalizacji w zakresie położnictwa i ginekologii, dokonuje przerywania ciąży w obecności i pod kierunkiem lekarza uprawnionego do dokonania tego zabiegu.

Rozporządzenie to określa, że wystąpienie okoliczności wskazujących, na zagrożenie ciążą życiu i zdrowiu matki stwierdza lekarz posiadający tytuł specjalisty w zakresie medycyny właściwej ze względu na rodzaj choroby kobiety ciężarnej. Natomiast wystąpienie okoliczności wskazujących na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia

ble fetal impairment or an incurable, life-threatening disease,

3. there is a justified suspicion, that the pregnancy was a consequence of a forbidden action.

In the case described in item 2 termination of pregnancy is permitted up to a time when the fetus is able to survive independently outside the mother's body, while in the case from item 3 if, no more than 12 weeks have elapsed from the beginning of pregnancy. When the basis of pregnancy termination is either a threat to the life of the mother or a serious and irreversible fetal impairment or incurable, life-threatening disease the pregnancy may be terminated by a medical doctor, only at the hospital, after the above circumstances have been determined by a doctor other than the one performing the procedure, unless the pregnancy is a direct threat to the life of the mother. In case of a pregnancy resulting from a crime, after this fact is confirmed by a prosecutor, the procedure can also be performed at a private, appropriately equipped clinic.

An important element of the pregnancy termination procedure is the obtaining of the consent of the woman, provided for by art. 4a par. 4 line 4 of the Act. In case of an under-age or a totally incapacitated woman a written consent of her legal representative is required. In case of an under-age woman over the age of 13 her written consent is also required, and of the guardianship court if the woman is under 13, while the under-aged woman has the right to express her opinion. Consent to the procedure is also required of a totally incapacitated woman, unless her mental state does not permit it. In case of a lack of the consent by a legal representative, consent for pregnancy termination has to be granted by the guardianship court.

In accordance with the Decree of the Minister of Health and Social Welfare from 22 01.1997 regarding the qualifications of professional medical doctors to perform pregnancy termination as well as confirm the indications justifying the performance of such a procedure described in art. 4a par. 1 items 1 and 2 of the family planning act, termination of pregnancy may be carried out by a doctor in possession of:

- first degree specialization in obstetrics and gynecology,
- title of a specialist in the area of obstetrics and gynecology.

A doctor undergoing specialist training to attain the first level of medical specialization in obstetrics and gynecology, performs a pregnancy termination procedure in the presence and under the supervision of a doctor certified to perform the procedure.

This decree defines the following: occurrence of the circumstances indicating a threat to the life and welfare of the mother will be confirmed by a doctor with a specialization in the medical area appropriate to the type of the disorder of the mother. Whereas the occurrence of the circumstances indicating the probability of a severe and permanent, life-threatening disorder of the

plodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu stwierdza lekarz posiadający tytuł specjalisty, orzekający o wadzie genetycznej płodu na podstawie badań genetycznych, lub lekarz posiadający tytuł specjalisty w zakresie położnictwa i ginekologii, orzekający o wadzie rozwojowej płodu, na podstawie obrazowych badań ultrasonograficznych wykonywanych u kobiety ciężarnej.

Zabieg przerwania ciąży wykonany bez spełnienia powyższych przesłanek stanowi przestępstwo stypizowane w art. 152kk. Kolejne dwa artykuły kodeksu karnego tj. 153 i 154 stanowią łącznie grupę przepisów chroniących życie i zdrowie kobiety ciężarnej, oraz nierozdzielnie z tym związane życie dziecka poczętego, a także prawo kobiety ciężarnej do dziecka.[12]

Art. 152 kk (Przerwanie ciąży za zgodą)

- §1. Kto za zgodą kobiety przerywa jej ciążę z naruszeniem przepisów ustawy, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.
- §2. Tej samej karze podlega, kto udziela kobiecie ciężarnej pomocy w przerwaniu ciąży z naruszeniem przepisów ustawy lub ją do tego nakłania.
- §3. Kto dopuszcza się czynu określonego w §1 lub 2, gdy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 6.

Art. 153 kk (Przerwanie ciąży bez zgody)

- §1. Kto stosując przemoc wobec kobiety ciężarnej lub w inny sposób bez jej zgody przerywa ciążę albo przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem doprowadza kobietę ciężarną do przerwania ciąży, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.
- §2. Kto dopuszcza się czynu określonego w §1, gdy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 154 kk (Śmierć kobiety ciężarnej)

- §1. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 152 § 1 lub 2 jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.
- §2. Jeżeli następstwem czynu określonego w art. 152§3 lub w art. 153 jest śmierć kobiety ciężarnej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Odpowiedzialność na podstawie art. 152§1 kk ponosi sprawca, który za zgodą kobiety przerywa jej ciążę z naruszeniem przepisów ustawy. Elementem decydującym o bezprawności czynu określonego w tym przepisie jest wykonanie zabiegu bez zachowania chociażby jednego warunku dopuszczalności przerwania ciąży określonego w art. 4a cytowanej wyżej ustawy „o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży”. [12]

fetus is confirmed by a specialist doctor, basing his diagnosis of fetal genetic disorder on the results of genetic tests, or a specialist in the area of obstetrics and gynecology basing his diagnosis of fetal development disorder on the results of ultrasonographic carried out on the pregnant woman.

A pregnancy termination procedure carried out without meeting the above premises constitutes a typified crime as per article 152 of Criminal Code. The next two articles of the Criminal Code i.e. 153 and 154 together constitute a group of regulations protecting the life and the health of the pregnant woman, as well as the inseparably connected life of the unborn child, as well as the right of the pregnant woman to her child.[12]

Art. 152 Criminal Code (Pregnancy Termination with consent)

- §1. Whoever, with a woman's permission, terminates her pregnancy while violating the regulations of the act, is subject to a penalty of imprisonment of up to 3 years.
- §2. The same punishment is scheduled for whoever aids the pregnant woman in terminating her pregnancy while violating the regulations of the act, or attempts to persuade her to the above.
- §3. Whoever commits the act described in §1 or 2, at the time when the conceived child attained the ability of independent life outsider the mother's body, will be subject to a penalty of imprisonment from 6 months to 6 years.

Art. 153 Criminal Code (Pregnancy Termination without consent)

- §1. Whoever, using force against a pregnant woman or in another way terminates her pregnancy or through force illegal threat or deceit causes a pregnant woman to terminate her pregnancy, will be subject to a penalty of imprisonment from 6 months to 8 years.
- §2. Whoever commits the act described in §1, at the time when the conceived child attained the ability of independent life outsider the mother's body, will be subject to a penalty of imprisonment from one to 10 years.

Art. 154 Criminal Code (Death of a pregnant woman)

- §1. If the consequence of the act described in art. 152 § 1 or 2 is the death of the pregnant woman, the offender will be subject to a penalty of imprisonment from one to 10 years.
- §2. If the consequence of the act described in art. 152§3 or in art. 153 is the death of the pregnant woman, the offender will be subject to a penalty of imprisonment from 2 to 12 years.

Based on art. 152§1 of Criminal Code the liability falls to the offender, who, with a woman's consent, terminates her pregnancy, violating the regulations of the act. The element that decides about the illegal nature of the act described in this regulation is performance of the procedure without keeping so much as a single condition that would allow for pregnancy termination, as per art. 4a of the above cited act "on family planning, protection of human fetus and the conditions of pregnancy termination". [12]

Art. 152§2 kk penalizuje „namowę” kobiety ciężarnej lub udzielenie jej pomocy” w przerwaniu ciąży z naruszeniem przepisów ustawy. Nie dotyczy więc wypadków, gdy sprawca namawia lub udziela kobiecie ciężarnej pomocy w przerwaniu ciąży w ustawowo określonych warunkach dopuszczalności dokonania tego zabiegu.[12] Nie dotyczy też osoby udzielającej pomocy lekarzowi w przeprowadzeniu takiego zabiegu, gdyż taka osoba będzie ponosić odpowiedzialność karną bądź za pomocnictwo na podstawie art. 18§3kk bądź za współsprawstwo w popełnieniu czynu zabronionego.

Przedmiotem ochrony przestępstwa z art. 152 § 1, 2 i 3 kk jest życie dziecka poczętego w fazie prenatalnej. Przedmiotem ochrony przestępstwa z art. 153§1 i 2 kk jest natomiast życie dziecka poczętego, jak i prawo kobiety do macierzyństwa. [12]

Art. 153§1kk określa dwie zasadnicze odmiany przestępstwa: w §1 zd. 1 – przerwanie ciąży bez zgody kobiety ciężarnej przez zastosowanie wobec niej przemocy lub w inny sposób np. poprzez wykorzystanie braku świadomości kobiety ciężarnej, że wykonywany wobec niej zabieg to przerwanie jej ciąży, w zdaniu drugim natomiast tego przepisu – doprowadzenie kobiety ciężarnej, również bez jej zgody do przerwania ciąży przemocą, groźbą bezprawną lub podstępem. W wypadku odmiany określonej w art. 153§1kk zd.1 sprawca stosując przemoc lub działając w inny sposób sam przerywa ciążę, w wypadku natomiast odmiany określonej w zd. 2 tego przepisu stosuje przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp doprowadzając w ten sposób kobietę ciężarną do przerwania ciąży, czego dokonuje jednak inna osoba np. lekarz. [12]

Przemoc jest to przymus wywarty za pomocą siły fizycznej. W ujęciu szerokim jest to nie tylko bezpośrednio oddziaływanie na nietykalność osobistą pokrzywdzonej (np. uderzenie, popchnięcie, szarpanie), lecz również jakakolwiek czynność fizyczna oddziałująca na jej ciało lub psychikę w tak dotkliwy sposób, że zmusza ją to do poddania się woli sprawcy. [12]

Groźba bezprawną według art. 115§12 kk jest to zarówno groźba o której mowa w art. 190 kk, czyli sytuacja, w której sprawca grozi innej osobie popełnieniem przestępstwa na jej szkodę lub szkodę osoby najbliższej, jeżeli groźba wzbudza w zagrożonym uzasadnioną obawę, że zostanie spełniona, oraz groźba spowodowania postępowania karnego lub rozgłoszenia wiadomości uwłaczającej czci osoby zagrożonej lub jej osoby najbliższej. Nie stanowi groźby zapowiedź spowodowania postępowania karnego jeżeli ma ona jedynie na celu ochronę prawa naruszonego przestępstwem.

Art. 154§ 1 i 2 kk przewiduje typ kwalifikowany przestępstw z art. 152 kk i 153 kk ze względu na następstwo. Znamieniem tego przestępstwa jest śmierć kobiety ciężarnej na skutek przeprowadzonego zabiegu przerwania ciąży w warunkach określonych we wcześniejszych przepisach. Warunkiem odpowiedzialności sprawcy jest ustalenie umyślności zachowania

Art. 152§2 of Criminal Code penalizes the "persuasion of the pregnant woman or aiding her" in terminating her pregnancy, violating the regulations of the act. It does not, then, pertain to the cases, when the offender persuades a pregnant woman or aids her in pregnancy termination within the conditions, defined by the act, that allow for this procedure to be carried out.[12] Neither does it pertain to the person who helps the doctor in performing this procedure, because such a person will be criminally liable either for helping, on the basis of 18§3 Criminal Code, or as an accomplice in performance of the forbidden act.

The object of protection in the crime from art. 152 § 1, 2 and 3 of Criminal Code is the life of the conceived child at its prenatal stage. The object of protection in the crime from art. 153§1 and 2 of Criminal Code is, on the other hand, the life of the conceived child as well as the right of the woman to motherhood. [12]

Art. 153§1 of Criminal Code describes two principal forms of this crime: in §1 sentence 1 – pregnancy termination without the consent of the pregnant woman by using force against her or in another way for ex. through abusing the woman's lack of awareness of the fact that the procedure carried out on her person is the termination of her pregnancy, in the second sentence of this regulation – causing a pregnant woman, also without her permission, to terminate her pregnancy through force, illegal threat or deceit. In the case of the form described in art. 153§1 of Criminal Code sentence 1 of this regulation the offender, using force or acting in another manner himself terminated the pregnancy, while in the form described in sentence 2 of this act the offender uses force, illegal threat or deceit and in this way causing the pregnant woman to terminate her pregnancy, which act is carried out by another person, for ex. a doctor. [12]

Force includes the use of physical strength. In the broad perspective, it is not only a direct violation of the personal untouchability of the victim (such as a strike, push, shove), but also any kind to a physical act impacting on the woman's body or mind in such a powerful way that she feels forced to submit to the will of the offender. [12]

According to art. 115§12 of Criminal Code an illegal threat is a threat discussed in art. 190 Criminal Code, i.e. a situation, when the offender threatens another person with crime commitment that would harm that person or their close relative, if the threat illicitly in the victim a founded fear that it will indeed be fulfilled, as well as a threat of initiating a criminal proceeding or publicizing dishonoring information about the victim or the victims close relative. The announcement of initiating a criminal proceeding is not a threat if its only goal is to protect the right violated by the criminal act.

Art. 154§ 1 and 2 of criminal code allows for a qualified type of criminal offences from art. 152 Criminal Code and 153 Criminal Code, due to the aftermath. The hallmark of this criminal act is the death of the pregnant woman as a result of the conducted pregnancy termination procedure at the conditions described in

w realizacji znamion przestępstw z art. 152kk i 153kk oraz nieumyślności w zakresie wywołanego popełnieniem jednego z tych czynów, pozostającego z nim w związku przyczynowym następstwa w postaci śmierci kobiety ciężarnej. [12]

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE BADAŃ GENETYCZNYCH

Ustawodawca przewidział surowszą odpowiedzialność sprawcy w sytuacji popełnienia przestępstwa przerwania ciąży za zgodą jak i bez zgody kobiety ciężarnej kiedy dziecko poczęte osiągnęło zdolność do samodzielnego życia poza organizmem kobiety ciężarnej. O zaostrzeniu odpowiedzialności decyduje stan zaawansowania ciąży, którą sprawca przerywa sam, albo doprowadza do tego kobietę ciężarną. [12]

Ustawa „o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży” w art. 7 zawiera nowelizację art. 23a i 23b kodeksu karnego z 1996r., w którym przewidziano dopuszczalność przeprowadzenia badań prenatalnych przy czym przepisy te aktualnie nie obowiązują (zostały uchylone na podstawie przepisów wprowadzających kodeks karny z 1997r.) Stanowiły one, że dziecko poczęte nie może być przedmiotem działań innych niż te, które służą ochronie życia i zdrowia jego lub jego matki a badania przedurodzeniowe nie zwiększające wyraźnie ryzyka poronienia dopuszczalne są wówczas, gdy:

- dziecko poczęte należy do rodziny obciążonej genetycznie,
- istnieje podejrzenie występowania choroby genetycznej możliwej do wyleczenia, zalecenia bądź ograniczenia jej skutków w okresie płodowym,
- istnieje podejrzenie ciężkiego uszkodzenia płodu.

Odpowiedzialność karną za uszkodzenie ciała dziecka poczętego przewiduje art. 157a kk, którego brzmienie jest następujące:

Art. 157a kk (uszkodzenia prenatalne)

- §1. Kto powoduje uszkodzenie ciała dziecka poczętego lub rozstrój zdrowia zagrażający jego życiu, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.
- §2. Nie popełnia przestępstwa lekarz, jeżeli uszkodzenie ciała lub rozstrój zdrowia dziecka poczętego są następstwem działań leczniczych, koniecznych dla uchylenia niebezpieczeństwa grożącego zdrowiu lub życiu kobiety ciężarnej albo dziecka poczętego.
- §3. Nie podlega karze matka dziecka poczętego, która dopuszcza się czynu określonego w §1.

Przedmiotem ochrony w wypadku tego przestępstwa jest zdrowie człowieka w fazie prenatalnej do chwili narodzin, a w wypadku, gdy czyn sprawcy powoduje rozstrój zdrowia zagrażający życiu dziecka poczętego – również jego życie. [12] Czyn określony w tym przepisie może być popełniony zarówno przez działanie jak i zaniechanie, przy czym przez działanie

the earlier presented regulations. A prerequisite for the offenders liability is the determination of the intentionality of his/ her behavior in the realization of the apparent crimes from art. 152 Criminal Code and 153 Criminal Code as well as negligence in terms of the consequence – the death of the pregnant woman – caused by committing one of the acts, where the two are in a cause-effect relationship. [12]

LEGAL REGULATIONS PERTAINING TO GENETIC TESTS

The legislator has established a more rigorous liability of the offender in a situation where the crime of pregnancy termination, both with and without the woman's consent, was committed after the conceived child has attained the ability to survive outside the mother's body. The degree of severity is determined by the degree of progression of the pregnancy, which the offender either terminates him/herself or causes the pregnant woman to do it. [12]

The act "on family planning, protection of human fetus and the conditions of pregnancy termination" in art. 7 contains an update of art. 23a and 23b of the criminal code from 1996, which allows for prenatal tests to be carried out. However, these regulation are currently not in effect (they have been annulled on the basis of the regulations implementing the criminal code of 1997). They stated that the conceived child can not be the object of actions other than ones which serve to protect the life and health of the child or its mother, and prenatal tests that do not clearly increase the risk of spontaneous abortion are allowed when:

- the conceived child comes from a family with a history of genetic disorders,
- there exists a suspicion of a genetic disease that can be either cured or its symptoms can mitigated during prenatal life,
- there exists a suspicion of a severe damage to the fetus.

Criminal liability for the damage to the body of the fetus is provided by art. 157a criminal code, which states as follows:

Art. 157a criminal code (prenatal damage)

- §1. Whoever causes damage to the body of the conceived child or a life-threatening derangement of its health, will be subject to a fine, a penalty of limitation of freedom or imprisonment of up to 2 years.
- §2. A doctor does not commit a crime if the damage to the body of the conceived child or a life-threatening derangement of its health are a consequence of a treatment, necessary to eliminate the danger to the health or life of the mother or the conceived child.
- §3. A mother of the unborn child is not subject to penalty, if she commits the act described in §1.

The object of protection in the case of this crime is human health at its prenatal stage up to the moment of birth, while in the case the actions of the offender cause a life-threatening derangement of the child's health – also its life. [12] The act described in this

może to przestępstwo popełnić każdy, a przez zaniechanie jedynie osoba, na której ciążył prawny, szczególnie obowiązek zapobieżenia skutkowi. Osobą taką jest lekarz sprawujący opiekę nad kobietą ciężarną.

W § 2 cyt. przepisu określony jest kontratyp wyłączający odpowiedzialność lekarza w sytuacji podjęcia przez niego działań leczniczych dozwolonych przez prawo, w wyniku których spowodowano uszkodzenie ciała dziecka poczętego lub rozstrój jego zdrowia, a podjęte działania zmierzały do uchylenia niebezpieczeństwa grożącego zdrowiu tego dziecka albo jego matki.

Artykuł 157a§3 uchyla karalność matki, która dopuszcza się czynu stypizowanego w §1, nie uchyla jednak bezprawności takiego działania [12].

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE ZABIEGU UBEZPŁODNIENIA KOBIETY

Wspomnieć również należy, że kodeks karny penalizuje fakt ubezpłodnienia kobiety, jeżeli zostało wykonane bez wskazań lekarskich. Artykuł 156§1 pkt 1 kk stanowi, iż „kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci: pkt.1 pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10. Nie ma tu znaczenia wyrażona zgoda pacjentki na dokonanie takiego zabiegu, choć jest ona niezbędna przy wykonywaniu wszelkich zabiegów leczniczych.

REGULACJE PRAWNE DOTYCZĄCE WYKONYWANIA ZABIEGU OPERACYJNEGO

Zgodnie z art. 192§1 kk „Kto wykonuje zabieg leczniczy bez zgody pacjenta, podlega karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”. Ściganie tego przestępstwa następuje na wniosek pokrzywdzonego. Przestępstwo to jest popełnione w momencie podjęcia czynności o charakterze zabiegu leczniczego bez zgody pacjenta. Jeżeli nie ma możliwości niezwłocznego uzyskania takiej zgody, a przeprowadzenie zabiegu jest niezbędne do ratowania życia bądź zdrowia pacjenta lekarz ma prawo podjąć czynności lecznicze bez uzyskania takiej zgody. [13]

Na uwagę zasługuje fakt, że uchronienie się lekarza przed odpowiedzialnością karną na podstawie art. 192§1 kk jest możliwe jedynie po uzyskaniu świadomej zgody pacjentki, należycie poinformowanej przez lekarza leczącego o stanie swojego zdrowia, podjętej terapii, proponowanym zabiegu, a w tym o rokowaniach jak i negatywnych skutkach mogących zaistnieć po zabiegu. [14]

Prawomocne ustalenie odpowiedzialności karnej lekarza za opisane wyżej przestępstwa może stanowić podstawę odszkodowawczej odpowiedzialności cywilnej, bowiem sąd cywilny rozpoznający sprawę jest związany treścią wyroku karnego. Występują też sytuacje, gdy proces cywilny nie jest poprzedzony procesem karnym i w takich przypadkach ustalenia sądu

regulation may be committed both through action as well as neglect, additionally, through acting this crime may be committed by anyone, while through neglect only the person, which was legally and particularly responsible for preventing the consequence. A doctor, directly caring for the pregnant woman is deemed to be such a person.

In § 2 citation of the regulation, a situation is described that removes the doctor's liability in situation when the doctor undertakes legal treatment, as a result of which harm was caused to the body of the conceived child or a life-threatening derangement of its health while the undertaken actions were aimed at eliminating the danger to health of the child or its mother.

Article 157a§3 removes the punishability of the mother, who commits a typified act in §1, however, it does not remove the illegality of such actions. [12].

LEGAL ACTS PERTAINING TO THE PROCEDURE OF STERILIZATION OF A WOMAN

It should also be mentioned, that the criminal code penalizes the fact of sterilization of a woman, if it was carried out without medical indications. Article 156§1 item 1 of criminal code states that if "whoever causes a serious health impairment such as: depriving a human being of sight, hearing, speech, ability to procreate, will be subject to a penalty of imprisonment from 1 to 10 years. The expressed consent of the woman for such a procedure carries no weight in this situation, even though it is necessary when performing any therapeutic treatments.

LEGAL ACTS PERTAINING TO CARRYING OUT A SURGICAL PROCEDURE

According to art. 192§1 of criminal code "Whoever performs a therapeutic treatment without the patient's consent, is subject to a penalty of limitation of freedom or imprisonment of up to 2 years". Prosecution in this crime proceeds upon the injured person's motion. This crime is committed at the moment the actions of a medical treatment are initiated, without the patient's consent. If there is no possibility to immediately obtain such a consent and the procedure is necessary to save the life or health of a patient, the doctor has the right to initiate the therapeutic actions without obtaining the patient's consent. [13]

Attention should be drawn to the fact, that the doctor can avoid criminal liability on the basis of art. 192§1 of criminal code only after obtaining the informed consent of the patient, who has been thoroughly informed by the leading doctor about her health status, the implemented therapy, the proposed medical procedure, including the prognosis as well as any negative effects that might appear after the procedure. [14]

A legitimate establishment of the criminal liability of the doctor for the above described crimes may constitute a basis of civil liability for damages, because the

cywilnego nie są wiążące dla procesu karnego, który pomimo uznania odpowiedzialności przez sąd cywilny nie musi doprowadzić do postawienia sprawcy w stan oskarżenia.

Odrębnym tematem jest również odpowiedzialność zawodowa lekarzy, która może mieć miejsce również wówczas, gdy nie toczy się ani proces karny ani cywilny.

PODSUMOWANIE

Przedstawiona w sposób syntetyczny regulacja prawna związana z odpowiedzialnością karną lekarzy w perinatologii wskazuje, jak ważne jest postępowanie lekarza zgodne z obowiązującymi przepisami oraz aktualnym stanem wiedzy medycznej.

civil court which investigates the case is tied with the text of the verdict. There are also situations when the civil proceeding is not preceded by a criminal proceeding and in such cases the provisions of the civil court are not binding for the criminal proceedings, which, despite recognizing the responsibility by civil court does not have to lead to charging the offender.

A separate topic is the professional liability of medical doctors, which exists even when no criminal or civil proceeding is ongoing.

SUMMARY

The herein, synthetically presented legal regulations associated with the criminal liability of perinatology doctors underscores how important it is for the doctor to act in accordance with the currently effective regulations as well as the current state of medical knowledge.

Piśmiennictwo / References:

1. Ustawa z dnia 06.06.1997r. Kodeks karny Dz.U. z dnia 02.08.1997r. nr 128 poz. 840 z późn. zm.
2. **Biesaga T. S.DP.**: Przysięga Hipokratesa a etyka medyczna. *Medycyna Praktyczna* 2006; 7-8: 20.
3. **Szenajch W.**: Przysięga i przykazania Hipokratesowe. Warszawa 1931, 40-42.
4. The World Medical Association, Handbook of Declarations, Published by the World Medical Association. Inc. 1985, Printed in England by Inkon. Printers Limited. Famborough. Hampatire, str.3 (Tłumaczenie dr med. Jan Jaroszewski)
5. Kodeks Etyki Lekarskiej. Tekst jednolity z dnia 2.01.2004r., zawierający zmiany uchwalone w dniu 20.09.2003r. przez Nadzwyczajny VII Krajowy Zjazd Lekarzy, Warszawa 2004.
6. **Szymański W., Klimek R.**: Zagadnienia sądowno - lekarskie w położnictwie. w: Szymański W. Położnictwo Rudolfa Klimka. Dream. Publ. Comp.,Inc. Kraków 1999, 643 – 663.
7. **Błaszczuk J., Lesiak P., Szymański P.**: Błąd Medyczny i odpowiedzialność lekarza. *Lekarz Rodzinny* 2004; 9: 866.
8. **Petrykowski Z.**: Co to jest błąd w sztuce lekarskiej. *Primum Non Nocere*, 2000/12 - 2001/1, 4.
9. **Daniluk P.**: Błąd w sztuce lekarskiej – wybrane problemy. *Prawo i medycyna* 2004; 6:45.
10. **Romanow A.**: Odpowiedzialność karna lekarza. *Primum Non Nocere*, 2002, 5,10.
11. **Świda W.**: Prawo karne, Warszawa 1989r., Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 158 – 173.
12. **Michalski B.** Przepisy przeciwko życiu i zdrowiu, w Wąsek A. Kodeks Karny część szczególna tom I Komentarz do art. 117 – 221. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006; 128 – 449.
13. **Wojciechowska J.** Przepisy przeciwko wolności, w.: Wąsek A. Kodeks Karny część szczególna T. I Komentarz do art. 117 – 221. Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2006; 717 – 767.
14. **Bielecki K., Walicka M.**: Etyczne aspekty zgody chorego na leczenie chirurgiczne. *Polski Przegląd Chirurgiczny* 2002; 74: 106 – 107.